

Program rządowy „Dostępność Plus”

Janusz POLIŃSKI¹

Streszczenie

W artykule opisano założenia rządowego programu „Dostępność Plus”, który w latach 2018–2025 będzie realizowany za kwotę 23 mld zł. Pierwszym wymiarem programu jest trwałe włączenie problematyki dostępności do wszystkich polityk publicznych, do praktyki planowania, realizacji i oceny funkcjonowania państwa. Drugi wymiar dotyczy inwestycji (budowlanych, transportowych, technologicznych) w istniejącą infrastrukturę, przestrzeń, środki transportu, strony internetowe lub usługi o charakterze powszechnym. Z tego względu zakres prac określono w ośmiu obszarach: architektura, transport, cyfryzacja, edukacja, zdrowie, kultura, konkurencyjność, koordynacja. Koordynatorem projektu jest Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju. Poszczególne zadania będą powierzone właściwym resortom, urzędом centralnym, samorządom lokalnym i podmiotom prywatnym. Program będzie realizowany we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz przedstawicielami przedsiębiorców.

Słowa kluczowe: dostępność infrastruktury, niepełnosprawni, transport kolejowy

1. Wstęp

W latach 2018–2025 będzie realizowany rządowy program „Dostępność Plus”, którego celem jest ułatwienie osobom starszym, niepełnosprawnym i osobom z dziećmi poruszanie się w przestrzeni publicznej. Za program odpowiada Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju. Według szacunku ministerstwa, do 2024 roku 23% mieszkańców naszego kraju będzie miało powyżej 65 lat. W tym samym czasie liczba osób z niepełnosprawnościami (w zależności od przyjętych kryteriów) wyniesie od 5 do 8 milionów.

Zgodnie ze stanowiskiem resortu, po realizacji programu, w widoczny sposób wzrośnie udział osób niepełnosprawnych w życiu publicznym. Będzie to możliwe dzięki sukcesywnemu eliminowaniu występujących obecnie barier architektonicznych, technicznych i komunikacyjnych, a także prawnych, utrudniających mobilność tej grupy osób.

Na likwidację barier w przestrzeni publicznej w latach 2018–2025 przeznaczono ponad 23 miliardy złotych. Pieniądze na program będą pochodziły m.in. z funduszy europejskich, tzw. funduszy norweskich i środków publicznych – na przykład z budżetu państwa.

Program ma dwa wymiary. Pierwszy zakłada, że państwo w swoich działaniach będzie zawsze uwzględniać potrzeby osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonych możliwościach ruchowych. W tym celu zostanie wprowadzone

prawo, które zagwarantuje między innymi, że nowe budynki będą pozbawione barier architektonicznych, każdy nowy środek transportu publicznego będzie dostosowany do przewozu tej grupy podróżnych, a przestrzeń publiczna (na przykład wyjście z dworca, dojście na perony, przejścia dla pieszych) będzie odpowiednio oznakowana. Państwo będzie także inwestowało w wiedzę osób, które tworzą przestrzeń publiczną, między innymi: architektów, urbanistów, inżynierów oraz nowe technologie, które sprzyjają włączeniu w życie publiczne seniorów i osób niepełnosprawnych.

Drugi wymiar stanowią inwestycje (budowlane, transportowe, technologiczne) w istniejącą infrastrukturę, przestrzeń, środki transportu, strony internetowe lub usługi o charakterze powszechnym. Sprowadzi się to do zwiększenia dostępności tego, co już istnieje. Program ukształtowały trzy główne przesłanki,

- 1) zasady pomocy państwa wobec wszystkich grup społecznych,
- 2) polityka zrównoważonego rozwoju,
- 3) ocena stanu rzeczywistości społecznej i fizycznej.

Wszystkie działania programu będą realizowane w ośmiu obszarach: architektura, transport, edukacja, służba zdrowia, cyfryzacja, usługi, konkurencyjność i koordynacja. Oficjalne rozpoczęcie programu nastąpiło 23 marca 2018 roku, logo programu pokazano na rysunku 1.

¹ Dr inż.; Instytut Kolejnictwa, Zakład Dróg Kolejowych i Przewozów; e-mail: jpolinski@ikolej.pl.

Rys. 1. Logo programu „Dostępność Plus”

W wyniku realizacji Programu, przestrzeń będzie dostępna dla wszystkich. Planuje się uzyskanie następujących efektów [4]:

- około 1000 miejsc i budynków użyteczności publicznej, w których będą zniesione bariery architektoniczne i komunikacyjne,
- co najmniej 20% mieszkań wybudowanych w programie „Mieszkanie Plus” będzie dostępne dla osób o szczególnych potrzebach,
- 100 gmin, w których będzie poprawiona jakość przestrzeni publicznej (likwidacja barier),
- wszystkie nowo zakupione autobusy i tramwaje będą dostępne również dla osób o specjalnych potrzebach,
- wszystkie nowe budynki publiczne będą w pełni dostępne dla osób o specjalnych potrzebach,
- strony internetowe wszystkich urzędów i instytucji będą dostępne dla osób niewidomych i niesłyszących,
- co najmniej połowa czasu antenowego w TV będzie dostępna dla osób niewidomych i niesłyszących,
- systematyczna poprawa istniejącej infrastruktury i otoczenia (dworce, przystanki, parki, chodniki).

2. Znaczenie dostępności w życiu społeczno-gospodarczym

Dostępność jest wstępnym warunkiem uczestniczenia w życiu społecznym i gospodarczym. Stanowi możliwość bezpiecznego i łatwego dojścia pieszego lub dojazdu własnym pojazdem do zamierzonego celu przestrzennego. Oznacza również, że osoby niepełnosprawne mają na równych prawach dostęp do środowiska fizycznego, transportu, technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych oraz innych obiektów i usług. Stąd też stosuje się w celu jej osiągnięcia instrumenty prawne, np. związane ze standaryzacją.

Można również stwierdzić, że dostępność jest właściwością środowiska (przestrzeni fizycznej, rzeczywistości cyfrowej, systemów informacyjno-komunikacyjnych, produktów, usług), która pozwala osobom z ograniczeniami funkcjonalnymi (fizycznymi i poznawczymi) na korzystanie z niego na zasadzie równości z innymi. Dostępność jest dla wielu osób warunkiem prowadzenia niezależnego życia i uczestniczenia w życiu społecznym i gospodarczym kraju, społeczności lokalnej, szkoły lub miejsca pracy.

Punktem wyjścia przy projektowaniu powinno być udostępnianie przestrzeni publicznej wszystkim członkom społeczeństwa. Zapewnia to projektowanie uniwersalne, okre-

ślone w art. 2 Konwencji Praw Osób Niepełnosprawnych [1] jako projektowanie zapewniające wszystkim, w możliwie największym stopniu, użyteczność produktów, środowiska, programów i usług, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania. Projektowanie uniwersalne promuje równość wszystkich wobec rozwiązań architektonicznych i technicznych oraz zapewnia pełne uczestnictwo w życiu osobom z obniżoną funkcjonalnością przez usuwanie istniejących barier i zapobieganie powstawaniu nowym.

Projektowanie uniwersalne daje w efekcie produkt niewymagający adaptacji do potrzeb poszczególnych grup osób z różną sprawnością fizyczną. Oznacza to także, że nie należy ustanawiać rozwiązań specjalnie przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych. Nie należy również podkreślać, że jakieś rozwiązanie zostało zaprojektowane specjalnie na potrzeby osób z obniżoną funkcjonalnością, jako że mogą z nich także w bezpieczny sposób korzystać osoby sprawne fizycznie.

W zakresie projektowania uniwersalnego, pozostaje w Polsce jeszcze bardzo wiele do zrobienia. Pomimo działań związanych, np. z dostosowywaniem infrastruktury i taboru przewozowego, swobodne przemieszczanie się osób niepełnosprawnych od wielu lat napotyka na poważne bariery transportowe. Zalicza się do nich m.in. [2]:

- niedostosowanie obiektów kubaturowych,
- złe rozwiązania urbanistyczne ciągów transportowych,
- niewłaściwe rozwiązania przestrzenne placów przedwzrostkowych oraz niekompatybilne rozwiązania z zastosowanymi na stacjach pasażerskich,
- niedostosowanie części eksploatowanego taboru przewozowego.

Pierwszym wymiarem programu „Dostępność Plus” jest trwałe włączenie problematyki dostępności do wszystkich polityk publicznych, do praktyki planowania, realizacji i oceny funkcjonowania państwa, drugim – są inwestycje (budowlane, transportowe, technologiczne) w istniejącą infrastrukturę, przestrzeń, środki transportu, strony internetowe lub usługi o charakterze powszechnym.

3. Diagnoza istniejącego stanu

W tym rozdziale programu „Programu Plus” wymieniono najważniejsze wyzwania w zakresie dostępności, prowadzące się do następujących zagadnień [4]:

- niejednoznaczne i niewystarczające przepisy prawne w zakresie budownictwa i architektury, brak spójnych standardów architektonicznych obowiązujących w całym kraju,
- słabość organów kontrolujących, brak sankcji, niska świadomość wymagań związanych z dostępnością,
- brak wystarczającej liczby pojazdów transportu zbiorowego do obsługi osób z niepełnosprawnościami,
- niedostosowanie obiektów i urządzeń do potrzeb transportu publicznego (dworce, kasy, biletomaty),

- brak zintegrowanego systemu zarządzania transportem w zakresie obsługi osób o szczególnych potrzebach,
- nieprzystosowanie szkół i uczelni (infrastruktura, wyposażenie, oznaczenia, kwestie bezpieczeństwa) do potrzeb uczniów, studentów i personelu z niepełnosprawnościami,
- niedostosowanie stron i aplikacji internetowych do standardu WCAG 2.0 i niedostępność materiałów multimedialnych (filmów, nagrań audio) umieszczanych w sieci,
- niewielkie wykorzystanie nowych technologii komunikacyjnych do rozwiązywania problemów osób z niepełnosprawnościami,
- brak lub niewystarczająca liczba placówek służby zdrowia dostosowanych pod względem fizycznym i komunikacyjnym do potrzeb osób z niepełnosprawnościami,
- krótki czas antenowy w telewizji w nieatrakcyjnych porach emisji, przeznaczony dla osób z niepełnosprawnościami, zawierający audiodeskrypcję lub napisy na żywo,
- niedostępność miejsc rekreacji i wypoczynku, na przykład parków, plaż, kąpielisk, tras turystycznych,
- niewielka dostępność wydarzeń kulturalnych (brak zapewnionych alternatywnych form komunikacji),
- brak lub ograniczona możliwość komunikacji urzędowej w formie alternatywnej (w tym druków, ulotek, wzorów pism, formularzy, wniosków)”.

Omówienie poszczególnych zagadnień zamieszczono w ośmiu obszarach zatytułowanych: architektura, transport, cyfryzacja, edukacja, zdrowie, kultura, konkurencyjność, koordynacja.

4. Obszary programu

4.1. Architektura

W tym bloku tematycznym, o budżecie 480 mln zł, działania będą dotyczyły dostępności budynków, lokali mieszkalnych i przestrzeni. Wyróżniono cztery działania, które dotyczą kolejno:

- 1) działanie 1 – **Mieszkanie plus**, koordynator: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, podmioty współpracujące: samorządy, inwestorzy i deweloperzy;
- 2) działanie 2 – **Domy bez barier**, koordynator: Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej, podmioty współpracujące: Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, samorządy, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe;
- 3) działanie 3 – **100 gmin bez barier**, koordynator: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, podmioty współpracujące: samorządy, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 4) działanie 4 – **Służby architektoniczno-budowlane wrażliwe na dostępność**, koordynator: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, podmioty współpracujące: Główny Urząd Nadzoru Budowlanego, powiatowe inspektoraty nadzoru budowlanego, samorządy, architektki i planiści.

4.2. Transport

Blok tematyczny o budżecie 20 mld. zł, związany z dostępnością transportu publicznego i prywatnego, będzie dotyczył pięciu działań:

- 1) działanie 5 – **Dostępny transport kolejowy**, koordynator: Ministerstwo Infrastruktury, podmioty współpracujące: UTK, PKP S.A., PKP PLK, samorządy, przewoźnicy kolejowi, producenci i projektanci taboru kolejowego;
- 2) działanie 6 – **Remont i przebudowa 200 dworców kolejowych**, koordynator: Ministerstwo Infrastruktury, podmioty współpracujące: UTK, PKP S.A., PKP PLK, jednostki samorządu terytorialnego, zarządcy dworców, architektki i planiści;
- 3) działanie 7 – **Dostępny transport publiczny**, koordynator: Ministerstwo Infrastruktury, podmioty współpracujące: samorządy, przewoźnicy miejscy i międzymiastowi, producenci i projektanci środków transportu, UTK;
- 4) działanie 8 – **Szkolenia dla pracowników sektora transportu**, koordynator: Ministerstwo Infrastruktury, podmioty współpracujące: samorządy, przewoźnicy miejscy i międzymiastowi;
- 5) działanie 9 – **Aplikacja „Czy dojadę?”**, koordynator: Ministerstwo Cyfryzacji, podmioty współpracujące: samorządy, przewoźnicy miejscy i międzymiastowi, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności, podróżni.

4.3. Edukacja

Ta część działań o budżecie 588 mln. zł dotyczy dostępności edukacji dla niepełnosprawnych. Planowane działania zapisano w sześciu blokach tematycznych:

- 1) działanie 10 – **200 szkół i przedszkoli bez barier**, koordynator: Ministerstwo Edukacji Narodowej wraz z Ministerstwem Inwestycji i Rozwoju, podmioty współpracujące: samorządy, szkoły i przedszkola, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 2) działanie 11 – **Wsparcie edukacji włączającej**, koordynator: Ministerstwo Edukacji Narodowej, podmioty współpracujące: Ośrodek Rozwoju Edukacji, samorządy, szkoły i przedszkola, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 3) działanie 12 – **Studia bez barier**, koordynator: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, podmioty współpracujące: uczelnie wyższe, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 4) działanie 13 – **Dostępność w programach nauczania**, koordynator: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwo Edukacji Narodowej, podmioty współpracujące: uczelnie wyższe, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 5) działanie 14 – **Nauczyciele dla edukacji włączającej**, koordynator: Ministerstwo Edukacji Narodowej, podmioty współpracujące: Ośrodek Rozwoju Edukacji,

ośrodki doskonalenia nauczycieli, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;

- 6) działanie 15 – **Laboratoria uniwersalnego projektowania**, koordynator: Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii oraz Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, podmioty współpracujące: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, uczelnie wyższe, instytuty badawcze, przedsiębiorcy.

4.4. Służba zdrowia

Blok tematyczny o budżecie 300 mln. zł, związany z dostępnością w ochronie zdrowia będzie dotyczył dwóch działań:

- 1) działanie 16 – **100 placówek służby zdrowia bez barier**, koordynator: Ministerstwo Zdrowia, podmioty współpracujące: samorządy, podmioty wykonujące działalność leczniczą, organizacje pacjentów, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 2) działanie 17 – **Dostępne usługi medyczne**, koordynator: Ministerstwo Zdrowia, podmioty współpracujące: Narodowy Fundusz Zdrowia, podmioty wykonujące działalność leczniczą, organizacje pacjentów, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności.

4.5. Cyfryzacja

Działania dotyczące dostępności cyfrowej, na które przewidziano 300 mln zł, będą dotyczyły trzech bloków tematycznych:

- 1) działanie 18 – **Dostępne strony internetowe**, koordynator: Ministerstwo Cyfryzacji, podmioty współpracujące: instytucje publiczne, podmioty realizujące usługi publiczne, projektanci i wykonawcy serwisów internetowych, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 2) działanie 19 – **Przyjazne treści multimedialne**, koordynator: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego i Ministerstwo Edukacji Narodowej, podmioty współpracujące: Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, Polski Instytut Sztuki Filmowej, nadawcy, producenci, dystrybutorzy, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 3) działanie 20 – **Otwarty urząd**, koordynator: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, podmioty współpracujące: administracja rządowa i samorządowa, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności.

4.6. Usługi

Blok tematyczny o budżecie 615 mln. zł, poświęcony usługom będzie dotyczył pięciu działań:

- 1) działanie 21 – **Dostępne usługi powszechne**, koordynator: Urząd Kontroli Elektronicznej oraz Urząd Ochrony Klientów i Konsumentów, podmioty współpracujące:

podmioty realizujące usługi powszechne, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;

- 2) działanie 22 – **Numer 112 dla wszystkich**, koordynator: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, podmioty współpracujące: Ministerstwo Cyfryzacji, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 3) działanie 23 – **Mobilność**, koordynator: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, podmioty współpracujące: Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Ministerstwo Infrastruktury, samorządy, przedsiębiorcy, przewoźnicy, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 4) działanie 24 – **Kultura, turystyka i sport**, koordynator: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwo Sportu i Turystyki, podmioty współpracujące: samorządy, muzea, placówki kultury i sportu, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 5) działanie 25 – **Praca w administracji**, koordynator: Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów i Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, podmioty współpracujące: ministerstwa, spółki skarbu państwa, samorządy, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności.

4.7. Konkurencyjność

Działania dotyczące innowacji i wspierania przedsiębiorstw, na które przewidziano 77 mln zł, będą dotyczyły pięciu bloków tematycznych:

- 1) działanie 26 – **Program badań nad dostępnością – rzeczy są dla ludzi**, koordynator: Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, podmioty współpracujące: Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, przedsiębiorcy, uczelnie, instytuty badawcze, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 2) działanie 27 – **Społeczny inkubator dostępności**, koordynator: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, podmioty współpracujące: samorządy, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 3) działanie 28 – **Wsparcie przedsiębiorstw**, koordynator: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju oraz Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, podmioty współpracujące: Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, przedsiębiorcy, producenci technologii asystujących i kompensacyjnych;
- 4) działanie 29 – **Centra testujące**, koordynator: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju oraz Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, podmioty współpracujące: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, uczelnie, instytuty badawcze, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 5) działanie 30 – **Marka „Dostępność”**, koordynator: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, podmioty współpra-

cujące: Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności.

4.8. Koordynacja

W tym bloku tematycznym są planowane działania dotyczące koordynacji polityk publicznych na rzecz dostępności, na co przewidziano 74 mln zł. Prace z tego zakresu będą prowadzone w dziewięciu blokach tematycznych:

- 1) działanie 31 – **Polski Access Bard**, koordynator: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, podmioty współpracujące: ministerstwa, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 2) działanie 32 – **Prawo dla dostępności**, koordynator: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, podmioty współpracujące: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, ministerstwa, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 3) działanie 33 – **Procedury bez barier**, koordynator: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, podmioty współpracujące: ministerstwa, samorządy, urzędy centralne, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 4) działanie 34 – **Współpraca na rzecz dostępności**, koordynator: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, podmioty współpracujące: ministerstwa, samorządy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 5) działanie 35 – **Zamówienia publiczne i inwestycje**, koordynator: Urząd Zamówień Publicznych oraz Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, podmioty współpracujące: ministerstwa, samorządy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 6) działanie 36 – **Audyty dostępności**, koordynator: Ministerstwo Infrastruktury, podmioty współpracujące: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, samorządy, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 7) działanie 37 – **Monitoring polityk publicznych**, koordynator: Główny Urząd Statystyczny, podmioty współpracujące: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, ministerstwa;
- 8) działanie 38 – **Potencjał organizacji pozarządowych**, koordynator: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, podmioty współpracujące: organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności;
- 9) działanie 39 – **Społeczna świadomość dostępności**, koordynator: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, podmioty współpracujące: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, organizacje pozarządowe działające na rzecz dostępności.

5. Zagadnienia dotyczące kolei w obszarze „Transport”

Problematyka związana z transportem kolejowym odniesiona do infrastruktury i taboru przewozowego (supra-

struktury) została umieszczona głównie w dwóch obszarach, tj.:

- 1) działaniu 5 – dostępny transport kolejowy,
- 2) działaniu 6 – remont i przebudowa 200 dworców kolejowych.

Problematykę dostępności w transporcie kolejowym uregulowano rozporządzeniem 1300/2014 [4]. Zawarte w nim standardy i zalecenia dotyczą infrastruktury i taboru nowo budowanego lub modernizowanego. W 2017 r., na zlecenie Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa, Instytut Kolejnictwa opracował Krajowy Plan Wdrożenia TSI PRM [3], zgodnie z którym realizacja KPW TSI PRM umożliwi uzyskanie stopnia dostosowania (dostępności) w odniesieniu do:

- dworców kolejowych – 46,6%,
- peronów – 51,6% (35,8% peronów będzie miało oznaczenia dotykowe i ścieżki prowadzące dla osób niewidomych),
- kolejowego taboru przewozowego (wielkość uśredniona dla wszystkich rodzajów taboru wykorzystywanego w przewozach osób) – 35,0%.

Równoległe będą opracowane:

- strategii dostępu do infrastruktury pasażerskiej dla osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej możliwości poruszania się wraz z przepisami ruchowymi dla każdego dworca kolejowego i wdrożonymi przez odpowiednie procedury i szkolenia personelu,
- strategii przewoźników kolejowych określające dostęp do taboru przewozowego przez cały czas jego pracy i wdrożone przez odpowiednie procedury i szkolenie personelu pokładowego,
- zasady tworzenia map dotykowych (planów tyflograficznych) dworców, stacji pasażerskich i przystanków osobowych dla podróżnych niewidomych tak, aby według jednego wzoru było możliwe ich wykonanie dla tych obiektów.

W odniesieniu do poprawy dostępności istniejącej infrastruktury stacji pasażerskich, przewiduje się działania dotyczące prac modernizacyjnych lub remontowych. Prace adaptacyjne związane z dostępnością będą dotyczyły między innymi: parkingów, tras dojścia, drzwi i wejść, posadzek, sygnalizacji przeszkód przezroczystych, toalet i stanowisk przewijania dzieci, mebli i urządzeń wolnostojących, kas i automatów biletowych, punktów informacyjnych i punktów obsługi klienta, oświetlenia, informacji wizualnych: drogowskazów, piktogramów, informacji drukowanej lub dynamicznej. Zgodnie z KPW TSI PRM przewidywane działania inwestycyjne w tym zakresie będą w pierwszej kolejności dotyczyły tych stacji pasażerskich, które są:

- zlokalizowane na liniach kolejowych wchodzących w układ Transeuropejskiej Sieci Transportowej TEN-T,
- ważnymi węzłami przesiadkowymi wymienionymi w „Planie transportowym” [6],
- wymienione w planach transportowych marszałków województw, wykonujących zadania organizatora pu-

blicznego transportu zbiorowego w wojewódzkich przewozach pasażerskich,

- położone w miejscowościach o charakterze sanatoryjno-uzdrowiskowym, zgłaszane do procesu dostosowawczego przez instytucje i organizacje zrzeszające osoby niepełnosprawne.

Usuwanie barier w zakresie dostępności infrastruktury dworców, stacji pasażerskich i przystanków osobowych będzie realizowane przez odnowę lub modernizację istniejących, a także budowę nowych obiektów.

6. Budżet programu wraz ze źródłami finansowania

Na realizację celów określonych w Programie przewidziano kwotę około 23,2 miliarda złotych. Źródłami finansowania Programu będą:

1. Publiczne środki zagraniczne (13,6 mld zł – prawie 59% budżetu programu). Będą je tworzyły fundusze unijne, tj.:
  - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny oraz Fundusz Spójności. Środki tych funduszy będą wydatkowane poprzez realizację poszczególnych programów operacyjnych. Istotna część programu „Dostępność Plus” wpisuje się w cele wdrażanych obecnie programów operacyjnych;
  - Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (czyli tzw. fundusze norweskie i fundusze EOG), które są formą bezwrotnej pomocy zagranicznej.
2. Publiczne środki krajowe (8,2 mld zł, co stanowi ponad 35% budżetu programu), wśród których należy wymienić:
  - budżet państwa, w tym również w zakresie wkładu krajowego niezbędnego do współfinansowania działań z funduszy unijnych (344 mln zł, czyli ponad 1% budżetu programu);
  - środki jednostek samorządu terytorialnego (JST) (7,1 mld zł, czyli prawie 31% budżetu programu);
  - fundusze celowe: Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) (800 mln zł, czyli 3% budżetu programu).
3. Środki prywatne (1,3 mld zł, co stanowi prawie 6% budżetu programu).

7. Podsumowanie

Przedstawiony Program realizuje postulat stworzenia nowej jakości życia, przez zapewnienie obywatelom rów-

nych szans w osiągnięciu pozycji społecznej, możliwości samodzielnego funkcjonowania i udziału w różnych sferach życia. Ostateczną wersję projektu programu przekazano do konsultacji społecznych.

Wczytując się w tekst Programu należy podkreślić, że większość planowanych działań (jak stwierdzono w dokumencie – blisko 90%) wynika z zadań, które obecnie są realizowane z budżetów poszczególnych resortów i instytucji. Dotyczy to, np. modernizacji sieci i infrastruktury kolejowej lub inwestycji samorządowych. Budżet Programu „Dostępność Plus” obejmie te środki finansowe, jednocześnie zapewniając, że wydatki ponoszone na ten cel będą zgodne z celami Programu i przyczynią się do poprawy dostępności.

Realizacja Programu zwiększy finansowanie działań na rzecz dostępności dla osób wykluczonych jedynie o około dodatkowych 10% w stosunku do budżetów planowanych na realizację podobnych działań w latach ubiegłych. Zgodnie z badaniami i statystykami międzynarodowymi, koszt zapewnienia dostępności inwestycji lub środka transportu na etapie planowania, czy planowania zakupu – to około 1–2% pierwotnej wartości. Koszt modernizacji inwestycji lub taboru już oddanego do użytku stanowi 10–15% pierwotnej wartości inwestycji.

Bibliografia

1. Konwencja Praw Osób Niepełnosprawnych. Dokument nr A/RES/61/106. ONZ 2006.
2. Poliński J.: *Projektowanie uniwersalne – dostosowanie kolei do przewozu osób niepełnosprawnych*. Warszawa, Instytut Kolejnictwa 2012.
3. Poliński J., Wróbel I.: *Krajowy Plan Wdrażania technicznych specyfikacji interoperacyjności odnoszących się do dostępności systemu kolei Unii dla osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej możliwości poruszania się (TSI PRM)*. Warszawa, Instytut Kolejnictwa 2017.
4. Program rządowy „Dostępność Plus” 2018–2025. Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju. Warszawa 2018.
5. Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1300/2014 z dnia 18 listopada 2014 roku w sprawie technicznych specyfikacji interoperacyjności odnoszących się do dostępności systemu kolei unii dla osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej możliwości poruszania się (Dz.Urz. UE L356 z 12.12.2014).
6. Wróbel I., Poliński J., Klemba S.: *Plan zrównoważonego rozwoju transportu publicznego transportu zbiorowego w zakresie sieci komunikacyjnej w zakresie międzywojewódzkich i międzynarodowych przewozów pasażerskich w transporcie kolejowym*. Instytut Kolejnictwa 2016.